

Nr 692

av herr Romanus m. fl.
om vidgad rätt till föräldrapenning.

Moderskapspenningens förvandling till föräldraförsäkring, som beslöts år 1973, utgjorde en förbättring av stödet till barnfamiljerna och ett betydelsefullt steg för ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Reformen innebar bl. a. bifall till kravet på att moderskapspenningen skulle kunna fördelas mellan föräldrarna, vilket i flera år framförts i motioner från folkpartiet. I samband härmed togs den s. k. 30-dagarsregeln bort, vilket också överensstämmer med motionskrav som framförts under flera år.

Det är värdefullt att regeringen så snabbt tillsatt en utredning för att analysera reformens verkningar och föreslå ytterligare förbättringar. Utredningen har enligt direktiven bl. a. i uppdrag att undersöka om reglerna kan ändras så att man underlättar för föräldrarna att förvärvsarbета med förkortad arbetstid under en viss tid då barnen är små. Även konsekvenserna för arbetsmarknaden av en sådan rätt till deltid eller förkortad arbetstid för småbarnsföräldrarna skall utredas. Detta innebär bifall till förslag som i flera år framförts i folkpartiets partimotioner, vilket självfallet bör hälsas med glädje.

Ersättningstidens längd

Ersättningstidens längd ökas fr. o. m. den 1 januari 1975 till sju månader (210 dagar) enligt regeringens förslag. En ytterligare förlängning skall övervägas av utredningen. En ökning till ett år framfördes bl. a. av TCO i remissyttrande över familjepolitiska kommitténs förslag.

Som skäl mot en sådan ökning har anförts att den i praktiken skulle leda till att mödrarna i större utsträckning stannade borta från arbetet längre tid och att därmed kvinnornas ställning på arbetsmarknaden skulle försvagas. En sådan effekt kan befaras även om föräldrarna ges möjlighet att fördela tiden mellan sig.

Detta problem uppmärksammades i en motion till folkpartiets landsmöte år 1972, i vilken man hävdade att en utsträckning av rätten till föräldrapenning till tolv månader skulle försvåra kvinnans jämlikhet i arbetslivet, eftersom den skulle göra företagen mer obenägna att satsa på kvinnor för avancemang, vidareutbildning etc. I partistyrelsens av landsmötet godkända yttrande hävdades som svar på motionen att man allvarligt bör överväga att införa regler som föreskriver att - i de fall föräldrarna bor tillsammans - var och en av föräldrarna endast kan utnyttja viss maximal del av ledigheten, i syfte att stimulera männen att i större utsträckning utnyttja möjligheten till ledighet.

Detta skulle t. ex. kunna ske så att rätten till föräldrapenning utökades till åtta månader för vardera föräldern, dock tillsammans högst tolv månader, och att ensamstående föräldrar gavs rätt till föräldrapenning under tolv månader.

Enligt vår mening är det önskvärt att den nu tillsatta utredningen bearbetar detta problem. Då detta inte finns omnämnt i direktiven, bör riksdagen uttala att så skall ske.

Förlängd föräldrapenning

Föräldrapenning kan utgå längst till barnets etthundraåttionde levnadsdag. Om föräldrarna, på grund av barnets sjukdom, under en viss del av denna tid har varit förhindrade att ha det i sin värd kan föräldrapenningen tas ut senare, dock längst intill den tvåhundrafyrtionde dagen efter barnets födelse, dvs. då det är åtta månader gammalt.

Nu föreslås att tiden för föräldrapenning skall förlängas till sju månader (210 dagar) och att möjligheten att skjuta upp uttaget, om barnet vistas på sjukhus, på motsvarande sätt skall förlängas till nio månader (270 dagar).

Enligt vår mening bör begränsningen i rätten att skjuta upp uttaget av föräldrapenningen då barnet vistas på sjukhus helt tas bort. Någon motivering för denna gräns ges inte i propositionen 1973:47 och har knappast heller givits då frågan tidigare behandlats i riksdagen.

Regeln innebär att de familjer som tvingas ha sitt nyfödda barn på sjukhus mer än två månader efter födelsen inte kan utnyttja hela föräldrapenningen när barnet kommer hem. Det säger sig självt att behovet av samvaro mellan föräldrar och barn inte minskar därför att barnet måste tillbringa de första månaderna av sitt liv på sjukhus. Denna begränsningsregel måste för de berörda familjerna framstå som en meningslös och orättvis snålhet från det allmännas sida. Någon risk för missbruk föreligger inte.

Frågan är lätt att lösa lagtekniskt. Det enda som behövs är att orden "dock längst till tvåhundrafyrtionde dagen efter barnets födelse" utgår ur 3 kap. 13 § andra stycket lagen om allmän försäkring. Ändringen bör genomföras omedelbart och träda i kraft snarast möjligt.

Föräldrapenning för utlandssvenskar

För att få föräldrapenning fordras att man varit inskriven i försäkringskassa i minst 180 dagar före barnets födelse eller den beräknade tiden för denna. Motivet för denna regel är att man vill förebygga att människor som väntar barn flyttar till vårt land för att dra nytta av vår förhållandevis generösa föräldraförsäkring. Det är en rimlig strävan.

En mindre lyckad effekt är att även utlandssvenskar, som flyttar tillbaka till Sverige i samband med ett barns födelse, går minste om föräldrapenning. Ett stort antal utlandssvenskar är just unga människor som är ute på tidsbegränsade uppdrag. Denna regel innebär en väsentlig

försämring av familjestödet till dem. Enligt vår mening är det rimligt att de får full föräldrapenning om de är bosatta i Sverige vid barnets födelse oavsett om återvändandet till vårt land skett just med anledning av barnets födelse eller om det skett helt enkelt därför att deras uppdrag utomlands upphört. Kritik mot förslaget på denna punkt framfördes vid remissbehandlingen av bl. a. invandrarverket och försäkringsdomstolen.

Gentemot uppfattningen att hemvändande utlandssvenskar bör ges samma ställning som hemmavarande svenskar anför föredragande statsrådet i prop. 1973:47 att principiella skäl och de konventioner som Sverige ingått med andra länder talar mot att förmånligare regler skall gälla för hemvändande svenskar än för andra länders medborgare.

Enligt vår mening finns det snarare skäl att jämställa den grupp det här gäller — i huvudsak unga familjer i barnafödande åldrar med tidsbegränsade uppdrag utomlands — med hemmavarande svenskar än att jämställa dem med andra länders medborgare som kommer till Sverige för första gången i samband med barnafödande.

Önskemålet att ej missgynna hemvändande utlandssvenskar bör kunna tillgodoses utan att den nu tillsatta utredningen avvaktas. Det är önskvärt att den införda försämringen kan repareras snarast möjligt. En möjlighet vore att låta kravet på 180 dagars inskrivning i försäkringskassa gälla endast för utländska medborgare. En annan väg vore att öppna möjlighet för utlandssvenskar att få dispens från kravet på 180 dagars inskrivning i försäkringskassan.

Vederbörande utskott bör utforma erforderlig lagtext.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda föreslår vi

1. att riksdagen beslutar att 3 kap. 13 § lagen om allmän försäkring ges följande lydelse:

Nuvarande lydelse

Motionärernas förslag

Moder äger rätt — — — — — i sin vård.

Föräldrapenning utgår under högst etthundraåttio dagar sammanlagt för föräldrarna. Den får utgå längst till etthundraåttionde dagen efter den då barnet fötts eller, då föräldrarna till följd av barnets sjukdom under viss del av denna tid varit förhindrade att vårda barnet, däremot svarande längre tid, dock längst till tvåhundrafyrtionde dagen efter barnets födelse.

Föräldrapenning utgår under högst tvåhundraåttio dagar sammanlagt för föräldrarna. Den får utgå längst till tvåhundraåttionde dagen efter den då barnet fötts eller, då föräldrarna till följd av barnets sjukdom under viss del av denna tid varit förhindrade att vårda barnet, däremot svarande längre tid.

I fråga om — — — — — vården av barnet.

2. att riksdagen beslutar om sådan ändring av 3 kap. 12 § lagen om allmän försäkring att hemvändande utlandssvenskar ges möjlighet att erhålla föräldrapenning även om de återvänt till Sverige senare än 180 dagar före barnets födelse eller beräknad tid för denna samt att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext för denna ändring,
3. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att den tillsatta utredningen angående vissa frågor inom föräldraförsäkringen ges i uppdrag att, i samband med frågan om förlängning av tiden för föräldrapenning, också överväga frågan om sådana regler att männen stimuleras att utnyttja rätten till ledighet, i enlighet med vad som anförs i motionen.

Stockholm den 24 januari 1974

GABRIEL ROMANUS (fp)

INGEGÄRD FRÆNKEL (fp)

CECILIA NETTELBRANDT (fp)

OLLE WESTBERG (fp)

i Ljusdal